

L'ABACIOLOGI «VELL» DE VALLBONA (1153-1563)

L'any 1958, en el catàleg núm. 4 de la Llibreria Antiquària Porter, núm. de referència 471, veiérem anunciat un manuscrit sota el títol de «Copia autèntica de varios documentos referentes al monasterio de Vallbona de las Monjas (siglo XVI)», que seguidament vàrem adquirir i que ara és a l'Arxiu del cenobi. Es tracta, en realitat, d'un quadern de deu fulls, dels quals nou són escrits i un darrer en blanc. Amida 335×235 mm. És de paper allisat de l'època, sense filigrana.

El veritable títol consta a l'anvers del primer foli i diu així: *Còpia autenticada de diversos actes fahent per al Monestir y Convent de Vallbona*. Hi ha una nota al peu, amb lletra diferent, però també arcaica, que diu «Curiosos». El text és llatí i els tres documents que conté són autenticats per Salvador Mir, notari públic de Tàrrrega, del qual sabem que actuava en afers relacionats amb el monestir el 12 d'octubre de 1565¹. El notari assevera que els documents que conté el quadern són escrits per mà aliena, fet evident que hom comprova comparant les cal·ligrafies de l'un i l'altre, però que han estat fidelment compulsats per ell a la vista de l'original, que és contingut en el llibre gran de les Definicions i de la Regla de Sant Benet que es guardava a l'Arxiu, avui perdut. El quadern conté la vida de Sant Ramon, oriünd d'Anglesola² i promotor de l'eremitisme vallboní (ff. 2-4), el testament del personatge suara esmentat (f. 5) i l'abaciologi del cenobi (ff. 6-9).

1. Vegeu el nostre repertori d'*Escrivans i notaris de la cúria baronial de Vallbona*, Barcelona, 1980, a «Estudis històrics i documents del arxius de protocols», VIII, pp. 29-47, on S. Mir figura amb el núm. 362.

2. Avui és conegut per Ramon de Vallbona i s'ignora que hagués tingut mai cap relació de parentiu amb l'estirp dels Anglesola ni amb el poble d'aquest noïn.

Aquest compren des de la fundació de l'asceteri —vers l'any 1153— fins que fou elegida abadessa la priora Estefania de Piquer («nobilis Estephania Phichera») el 3 de gener de 1563, amb la qual notícia tenim amb certesa la data del document.

La importància d'aquest abaciologi és gran, en primer lloc perquè amb ell tenim la còpia més antiga i fidel ara existent (s. XVI), mentre que el repertori del *Llibre Vert*, del canonge premostratenc Jaume Pasqual, és un duplicat de les darreries del segle XVIII i, a més, com era costum, amb retocs estilístics que canvien el sentit i que nosaltres no acceptem. Cal que afegim, encara, als seus mèrits, el fet que l'abaciologi «vell» ens va servir per a vertebrar l'obra de l'*Abaciologi de Vallbona*, que hem publicat fa uns anys.

Ens ha semblar útil corregir algunes omissions i discordances contingudes a l'abaciologi de l'abadessa Piquer, d'acord amb el criteri de Jaume Pasqual, les quals posem amb notes de peu de pàgina o entre claus, per tal que no hi hagi confusions. Amb l'apuntament d'aquestes variants, tenim el text complet dels dos abaciologis més prestigiosos. Al capdavant el còdex de mida gran que, segons el notari S. Mir, contenia les Definicions i la Regla era probablement el mateix que descriu i copia el P. Pasqual en el *Llibre vert*.

Per a la transcripció del text hem pres les habituals precaucions de regular l'ús de minúscules i majúscules i les referents a la puntuació i a la partició de paraules.

JOSEP J. PIQUER I JOVER

1. Prima nobilis domina que fuit in monasterio Vallisbone fuit domina Berengaria de Cervera, que fecit incorporare monesterium in Ordine et vivit apud Tolobres et duxit secum dominam Oriam, que fuit prima abatissa Vallisbone et obit abatissa ii^e idus aprilis.
2. Postea fuit secunda abatissa domina Ermecendis de Rubio, que alio nomine vocabatur Boscana, quam notruit sanctus Raymundus, et obit abatissa xii calendis desembris.
3. Tertia abatissa fuit nobilis domina Aldiardis d Ager, que fuit fillia nobilis domini Berengarie de Cervera supradicta, et ipsa dimisit abbasiam.
4. Quarta abatissa fuit venerabilis [domina] Ermacendis de Fontanis et dimisit abbaçiam et obit iiii idus marti.
5. Quinta abatissa fuit nobilis domina Ardiardis Angularie et dimisit abbaçiam ii idus julii anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo nono et obit decimo tercio calendas fabruari anno Domini 1267.
6. Sexta abatissa fuit venerabilis domina Arnalda de Altarriba, fuit electa nonas novembris anno millesimo ducentesimo quinquagesimo nono et demisit abbatiam vi calendas aprilis anno Domini 1266³ et obit xvi calendas fabruari anno Domini 1286.
7. Septima abatissa fuit nobilis domina Geralda de Cardona, fuit electa quinto calendas aprilis anno Domini 1267 et dimisit abeçiam decimo octavo calendis desembris anno Domini 1270.
8. Octava abatissa fuit nobilis domina Alleccendis de Timor, fuit electa decima septima calendas mensis desembris anno Domini millesimo dusentesimo septuagesimo et demisit abaciam iiii⁴ calendas aprilis anno Domini 1273 et obit iii ydus novembris anno Domini 1274.
9. Et postea fuit yterato assumpta in abatissam domina Geralda de Cardona supradicta et fuit electa secunda nonis aprilis anno Domini 1273 et demisit abbaciam iiii idus julli anno Domini 1282 et fuit nona abatissa et obit octavo calendas octobris anno Domini 1303.
10. Decima abatissa fuit nobilis domina Geralta de Queralt, [fuit electa III. idus julii anno Domini 1282] et dimisit abeciam [VI. calendas novembris anno Domini 1294] et obit vii ydus aprilis anno Domini millesimo trecentesimo octavo.
11. Undecima abatissa fuit nobilis domina Blanca de Angularia et fuit electa v calendas novenbris anno millesimo ducentegimo nonagesimo quarto [et] obit abatissa vi⁵ calendas aprilis anno Domini 1328.
12. Duodecima abatissa fuit venerabilis domina Alamanda de Vinyona et fuit electa tertio idus novembris et obit abatissa vi idus septembris anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo.
13. Tertia decima abatissa fuit venerabilis domina Elexendis de Copons et fuit electa v idus septembris et obit abatissa decimo quinto calendas septembris anno Domini millesimo trecentesimo [quadragesimo] octavo.

3. El P. Pascual posa l'any 1267.

4. Ídem posa iii.

5. Ídem posa vii.

14. Quarta decima abbatissa fuit venerabilis ac nobilis domina Berengarie de Angularie et fuit electa decima quarta calendas septembris et obit abbatissa 9 calendas octobris anno Domini 1376⁶.
15. Quinta decima abbatissa fuit venerabilis ac nobilis domina Sibillia de Angularie et fuit electa vi idus octobris anno Domini millesimo tricentesimo septuagesimo sexto⁷ et obit abbatissa die martis duodecima die julli anno millesimo tricentesimo septuagesimo nono.
16. Sexta decima abbatissa fuit venerabilis ac nobilis domina Saurena de Angularie et fuit electa vicesima octavo die mensis octobris anno Domini millesimo tricentesimo septuagesimo nono⁸ et obit decima die octobris anno Domini millesimo tricentesimo nonagesimo secundo.
17. Septima decima abbatissa fuit venerabilis ac nobilis domina Constancia de Capraria et fuit electa vigesima secunda die mensis novembris anno Domini millesimo tricentesimo nonagesimo secundo et demisit abeciam.
18. Decima octava fuit abbatissa venerabilis ac religiosa domina Geraldona Allanyana et fuit electa undecima die mensis juni anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo primo et obiit vigesima tertia mensis madii anno Domini millesimo quadragentesimo decimo nono.
19. Decima nona die mensis desembris anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo decimo nono fuit electa abbatissa nobilis domina Violant de Parellos, obit vicesima quarta die mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo [vigesimo] secundo.
20. Vicesima nona⁹ mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo vigesimo secundo fuit electa venerabilis ac religiosa domina Blanca de Caldes, obiit vicesima secunda mensis aprilis anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo quadragesimo sexto.
21. Vicesima quinto¹⁰ mensis aprilis anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo quadragesimo sexto fuit electa in abbatissa venerabilis ac religiosa domina Beatriu Desfar, obiit nona die mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo quingagesimo quinto.
22. Undecimo die mensis octobris anno ut supra, fuit electa in abbatissa venerabilis ac religiosa domina Aldonsa de Caldes, obiit prima marti anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo sexagesimo octavo.
23. Die jovis tertia mensis marti anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo sexagesimo octavo fuit assumpta in abbatissa huius monasterii Vallisbone magnifica religiosa maximeque virtutibus decorata domina Violant Ces Torres, monialis ac priorisa iam dicti monasterii, unfermiter et nemini discrepante electa a toto conventu, et est vigesima tertia in ordine electionis, obiit octavo die februarii anno a nativitate Domini millesimo quadragentesimo septuagesimo nono.

6. Idem posa 1377.

7. Idem posa 1377.

8. Idem posa 8.

9. Idem posa secunda.

10. Idem posa sexta.

24. Die jovis decima octava mensis et anno quo supra, fuit assumpta in abatissa reverenda Francina de Guimera, priorisa, uniformiter et nemini discrepante electa a toto conventu, obiit [vigesima quinta mensis martii] anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo tertio.
25. Die et anno ut supra, fuit assumpta in abatissa domina Ludavica Manyano, priorisa, uniformiter et nemini discrepante electa a toto conventu sepe dicti monasteri, et est vigesima quinta in ordine electionis.
26. Ultima die mensis julli et anno a nativitate Domini nostri Iesuchristi millesimo quingentesimo septimo, obiit reverendissima domina Aloduvica Manyana, abbatissa que vixit in regimine quatuor annis et mensibus tribus, et secunda die julli, miseratione divina, fuit electa et assumpta in abatissa domina Aldoncia Palaresa, devotissima monialis et iamdicti monasteri priorise, maximisque virtutibus insignita, uniformiter et nemini discrepante ut supra dictum est electa a toto et de voto conventu, et est in numero vigesimoseptimo [sexto], de qua electione gaudetur Deus per infinita secula seculorum. Amen.
27. Decima sexta mensis octobris anno a nativitate Domini nostri Iesuchristi millesimo quingentesimo decimo, obiit domina Aldoncia Pacaresa abbatissa que vixit in regimine tribus annis et tribus mensibus et quindecim diebus, et decima nona dicti mensis octobris, divina miseratione, fuit electa et assumpta pro abbatissa magnifica domina Beatris de Copons, devotissima monialis iam dicti monasteri priorisa, maximisque virtutibus insignita uniformiter et nemini discrepante ut supra dictum est electa pro toto et de voto conventu, et est in numero vicesimo septimo, de qua electione gaudetur Deus per infinita secula seculorum. Amen.
28. Die vigesima prima mensis septembris anno millesimo quingentesimo tricesimo septimo obit domina Beatrix de Copons, abbatissa que vixit in regimine viginti et sex annis et undecim mensibus, et vicesima sexta mensis octobris anno ut supra, divina miseratione fuit assumpta pro abbatissa magnifica domina Aldulcia Villagayana, devotissima monialis et die decimo nono mensis desemberis anno millesimo quingentesimo trigesimo sexto obit domina Aldonsa Villagayana, que vixit in regimine uno mense et viginti tribus diebus, et trigesima
29. mensis desemberis anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo [trigesimo] septimo, divina miseratione, fuit electa pro abbatissa magnifica domina Elleonoris de Villafrancha, priorisa dicti monasteri, de qua electione laudetur Deus per infinita secula seculorum. Amen.
Septima die mensis septembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimo septimo obiit domina Alleonor de Villafrancha, abbatissa, et vixit in regimine novem annos et octo menses et octo dies.
30. Decima quarta mensis septembris anno predicto, fuit assumpta in abbatissa reverenda domina Joanna de Villafrancha et ipsa est in numero xxx, de qua electione laudamus Deum, vixit in re[li]gione, obit 15 mensis octobris 1553.
31. Die dominica vigesima octava mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quingagesimo tercio¹¹, fuit electa in abatissa magni-

11. Idem posa *quarto*.

fica religiosa domina Geronima de Boxados, profesa huius sacri monasteri, et hec est quadragesima [trigesima] prima abbatissa in ordine canonice electionis huius sacri monasteri beate Marie Vallisbone, die vigesima secunda mensis decembris obit anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, et vixit in regimine novem annis et duobus mensibus.

32. Tertia die mensis januari anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, divina miseratione, fuit electa et assumpta pro abbatissa magnifica et nobilis Estephania Pichera, devotissima monialis iam dicti monasteri priorisa, maximisque virtutibus insignita, de qua electione gaudetur Deus per infinita secula seculorum amen. Hec est trigesima secunda abbatissa in ordine canonice electionis huius sacri monasteri beate Marie Vallisbone.